

Toch mogen wij niet ontkennen, dat wij in dit schisma ook een middel tot zuivering voor onze kerken zien.

Het overvalt ons niet.

Sinds lang konden wij de gedachte niet van ons zetten, dat het hierop moest uitloopen.

Dat nu de schismatische predikanten zich beijveren om anderen op te wekken hun zijde te kiezen, kunnen wij van hun standpunt bezien niet laken.

Dat zij er op uit zijn om ook in andere plaatselijke schismatische kerken te stichten, evenmin.

Wanneer men meent de waarheid aan zijn zijde te hebben, is het niet meer dan natuurlijk, dat men er propaganda voor maakt.

Maar wel moeten wij er een verwijt van maken, dat zij zich daarbij van onjuiste voorstellingen bedienen.

Wanneer b.v. in het verslag van het Schismatisch Convent, dat het Vaz-Dias-bureau de wereld inzond, gezegd wordt, „dat in beginsel Gereformeerde Kerken, ambtsdragers en gemeentelieden geen gemeenschap kunnen onderhouden met een kerkgemeenschap, die menselijke, met de Heilige Schrift strijdige besluiten stelt naast en boven het Woord Gods en voor den eisch van Gods Woord om deze besluiten te herzien, ontoegankelijk bleek te zijn“, dan vragen wij ons af, hoe sterk de auto-suggestie wel moet zijn, indien men dit zelf gelooft?

Waar en wanneer heeft men aangetoond of zelfs pogen aan te tonen, dat de besluiten van Assen in strijd zijn met de Heilige Schrift?

Men is met allerlei verkeerd geïnterpreteerde citaten van theologen komen aandragen.

Maar wat heeft men uit de Schrift bewezen?

Stond juist het Schriftbewijs niet geheel op den achtergrond?

Hoe kan men de beschuldiging waar maken, dat Assen, ondanks haar stellige tegenspraak, haar besluiten naast en boven het Woord Gods stelde?

Het eerste zweempje van bewijs moet nog geleverd worden.

De Synode zou ontoegankelijk zijn gebleven, niet voor den eisch der schismatieken, neen, voor den eisch van Gods Woord om haar besluiten te herzien.

Maar wie heeft dit toezegde als eisch van Gods Woord verkondigd?

Dit is juist een van de grootste bezwaren tegen onze schismatische broeders, dat zij al maar rede-neeren buiten Gods Woord om.

Zij hebben het over Schriftbeschouwing en Oostersch licht.

Doch wat brengen zij uit de Schrift zelf voort?

Wij wachten er juist op, dat iemand hunner zal bewijzen niet met zekere theorieën, maar uit de Schrift zelf, dat Assen van het schriftuurlijke spoor is afgedaald.

Men kan zich haast niet voorstellen, dat zij zelf niet inzien, hoe droef en arm het met hun Schriftbewijs is gesteld.

Zij zitten ook vol kerkrechtelijke bezwaren.

Maar over hun kapitale kerkrechtelijke fout zwijgen zij.

De schismatische predikanten hebben geen gestuk

gehad het kerkrechtelijk proces geheel te laten afloopen.

In plaats van zich aan de schorsing en afzetting te onderwerpen en verder hun zaak in de kerk te verdedigen, zijn zij uit de kerk geloopt.

De Synode heeft hen niet uit de kerk gezet. Zijzelf hebben er zichzelf uit gezet.

Hoog geven zij voorts op van de autonomie der plaatselijke kerk.

Maar zij leggen op hun Schismatisch Convent vast, dat de besluiten, daar genomen — het wel op een niet officiële kerkelijke vergadering! — zullen gelden tot de kerken in classe bijeen zullen zijn gekomen.

Het hebben zij getoond tegen de geheime zittingen onzer kerkelijke meerdere vergaderingen.

Maar zelf houden zij hun Schismatisch Convent zorgvuldig opgesloten in de onderaardsche gewelven van de Parkkerk.

Wij nemen hun die geheime vergaderingen niet kwalijk.

Wij geven hun zelfs schoon gelijk.

Maar dit kunnen wij nooit goedkeuren, dat zijzelf doen, wat zij in anderen hebben bestreden.

Wij duiden hun evenmin hun propaganda cuvel.

Maar dat zij die evenmin met zuivere middelen!

Dat zij meenemen, wat eigenlijk in onze kerken niet hoort, — wij kunnen er ten slotte dankbaar voor zijn.

Maar dat zij door valsche voorstellingen lokken, wie in onze kerken wel hooren, daartegen moeten wij op komen.

Laten intusschen onze kerkeraden een energieke actie ontwikkelen om bezwaarden, die op het punt staan door verkeerde voorlichting te worden meegesleept, zoo mogelijk te behouden.

— Het vonnis van Prof. Hattjema.

I.

Stelt u voor, dat een van onze Hoogleraren of Predikanten op een Geref. Predikantenconferentie het woord voerde over besluiten van de Haagsche Synode, over het geval-Theesing, het geval-Bähler, het geval-Börger.

Hij zou er geen belangstelling voor vinden.

Maar Prof. Hattjema oreeft op een Hervormde Predikantenconferentie over de Synode van Assen en het verslag wordt onder sprekende hoofden zelfs in de liberale pers overgenomen.

Dat typeert!

Daarin ligt een aanwijzing, welk een leidende positie onze Gereformeerde Kerken in ons nationaal leven innemen.

En indien hij interesse voor zijn speech wilde wekken, kan Prof. Hattjema niet anders dan gekomplimenteerd worden met de keuze van zijn onderwerp.

Met iets wat in zijn eigen kerk voorvalt zou hij stellig niet zijn geslaagd.

Want de stroom van het leven gaat hoe langer hoe meer langs de Nederl. Herv. Kerk heen.

Wat echter nog de spanning der belangstelling vergrootte, was voorzeker, dat men van Prof. Hattjema een vonnis verwachtte.

HEPP.

HET DAGBOEK VAN PIERRE LOTI

door

Dr J. W. Marmelstein.

IV

Inderdaad, pourquoi? en hélas! zijn de woorden van onzekerheid en van berouw, die onze gansche lotsbestemming samenvatten.

God zij dank, dat deze sombere woorden pourquoi en hélas niet het allerlaatste is, maar dat Een, wien alle macht gegeven is in hemel en op aarde, tot een iegelijk spreekt: Ik leef en gij zult leven! en daarin, ons zekerheid en verheuging geeft.

Maar om deze woorden te verstaan, en ons er over te verheugen, is het onontbeerlijk, dat wij achter en onder alle materie en achter en onder alle stoffelijke verschijnselen den geestelijken basis vinden, d.w.z. God kennen in al Zijne werken.

Welnu, het gansche bestaan en het gansche werk van Loti is doortrokken van zijn diep en onverzagbaar sensualisme. Gansche het gecompliceerde en in duizend verven geschakeerde zielsbestaan van Loti, is, wel beschouwd, niet dan een tooverspel van zijn sensaties en een zoeken, om deze door prikkels te verscherpen en te verdiepen. Hij heeft niet anders dan door de zinnen en voor de zinnen geleefd. Wanneer hij de heiligste plaats betreedt, waar ooit menschenvoeten zich hebben neergezet en den nacht doorbrengt tusschen de olifanten, die het „mine ziel is geheel bedroefd, tot den dood toe“ van den Man van Smarten gehoord hebben, dan nog bunkert hij naar sensatie; en als deze weghijft, voelt hij „son cœur de glace“ vol worden van wrok en wrevel. Op de mooie bladzijde uit La Galilée, waarin hij de verkwikkende ontmoeting vertelt met een roomsch missionaris, die zijn kluis heeft aan de zee van Tiberias en die met zijn protestantsche gasten in allen eenvoud bidt, leest men, dat het gebed pas waarde krijgt door die verlaten en verwoeste vlakke van rondom,

die de omstreken vormde van Kapernaüm. Dat leven uit de zinnen, dat teren op sensaties, dat jagen naar prikkels, is de groote oorzaak van de zwaarmoedigheid, die zijn schoonste ervaringen heeft vergiftigd en die als een schaduw des doods is heugestroken over bijna al de bladzijden van zijn omvangrijk oeuvre. Het is een Papoea misschien geoorloofd, louter sensueel te zijn, maar kinderen van een grond, die de aanslibbing draagt van het zestienvoudig eeuwigdij der meest zuivere van alle religies doen dat niet straffeloos. De diepe bewondering, die ik heb voor het genie van Loti, weerdhoudt mij toch niet, aan hem te denken als aan een wrak, als aan een, in zekeren zin natuurlijk, mislukt leven. Zijn laatste portret, de Illustration van 16 Juni 1923 heeft het geproduceerd, doet zoo onuitsprekelijk triest aan. In die prachtige oogen — des yeux de nuit et de rêve — is niets van het rustige licht, dat wij zoo gaarne zien in de oogen van onze vaders en moeders en waarvan Hugo spreekt:

Et l'on voit de la flamme aux yeux
des jeunes gens,
Mais dans l'œil du vieillard on voit
de la lumière.

Niemand heeft meer dan Loti het besef kunnen hebben van de onherroepelijke vergankelijkheid van het leven. Hij heeft in Syrië en Egypte en elders de vereenigde overblijfselen aanschouwd van drie, vier, vijf Kulturstrufen, die elkander hebben overdekt, vervangen of verdronken. Te midden van die wereld, waar de uren, dagen, maanden, jaren als een schaduw heenvlieden en waar geen voetstap is, die beklijft, heeft Loti moeten leven, heeft hij zich voelen verouderen en heeft hij den dood zien naderen.

Om de kalnte en de resignatie te vinden, waarnaar zijn ziel snakt en hijgt, geeft hij zich over aan de wonderlijkste experimenten. Eerst, en ongetwijfeld onder den invloed van zijn liefde voor de eircassische, Aziyadé, meent hij gevonden te

LITERATUUR EN KUNST.

Karel van den Oever †

Na vrij langdurige ziekte is de vorige week overleden de Vlaamsche prozaschrijver en dichter Karel van den Oever, (geb. 1879), een van hen, die in het Vlaamsch letterkundig leven een eigen plaats hebben ingenomen en van hun opvatting in woord en voorbeeld krachtig hebben getuigd.

Naar men weet onderscheiden we in de Vlaamsche literatuur min of meer duidelijk twee stroomingen: een richting, die speciaal Vlaamsch wil zijn en het Vlaamsche leven uitbeeldt (Streuvels, Sabbe, Timmermans e.d. behooren daartoe), en een richting, die meer algemeen is, die vooral het cultuurelement in de letterkunde naar voren brengen wil en de Vlaamsche letterkunde wil opheffen tot groot-nederlandsche kunst, die ideeën draagt en geestelijke waarden bevat (August Vermeulen, Teirlinck, Karel van de Woesteyne zijn daarvan de vertegenwoordigers).

Karel van den Oever nu stond 't dichtst bij de laatste. In zijn letterkundig werk, de aardige „Kampische Volksvertelsels“ en de schilderachtige „Historische verbeeldingen uit de XVIe eeuw“, „De Geuzenstad“ (Antwerpen), vinden we overeenkomst met den geest van Vermeulen en Teirlinck; en in zijn poëzie, waarin vooral de verbeelding van het innerlijk gezeene leefde, had hij verwantschap aan van de Woesteyne. Door sommigen wordt hij dan ook tot het „van de Woesteyne-geslacht“ gerekend.

Maar vertegenwoordiger in den vollen zin van het woord was hij toch van deze richting niet (van de andere stond hij zelfs vrij ver af). Hij had zijn eigen stijl, zijn eigen standpunt, vooral in de latere jaren.

't Meest nog kwam dat overeen met de richting der z.g. jong-katholieken in Vlaanderen. (Jules Persijn, Jozef Muls, Cyriel Verschaere e.d.), die in hun werk boven alles streven naar „katholieke levenswaarden“ en het gansche terrein der kunst opvoerden voor het katholieke geloof. Zij verzetten zich met name tegen het op den voorgrond stellen van „de artistieke schoonheidsidee“, zooals dat gevonden werd in den Van-Nu-en-Straks-kring en plaatsen daartegenover „de ethische zekerheden“ als van veel meer belang voor den katholieken kunstenaar.

In deze gedachten-wereld nu leefde ook Van den Oever, maar hij stond toch ook daar weer min of meer op zichzelf, insoverre hij meestal zelfstandig werkte en schreef. En dat zelfstandige leidde als vanzelf tot een zekere scherpte, die hem in het oog van sommigen zelfs „zeer fanatiek“ maakte (Em. de Bom).

Uiteraard kwam dit standpunt 't meest naar voren in zijn kritisch werk, zijn essays in tijdschriften als „Vlaamsche Arbeid“, „De Nieuwe Eeuw“, „Roeping“ e.d. De gebundelde uitgave van deze essays („Geestelijke Peilingen“, „De Hollandse natie voor een Vlaamschen Spiegel“) is eigenlijk zijn laatste werk geweest, want een prozaboek „Standpunten“ en een dichtbundel „Paviljoen“, die stonden te verschijnen, zijn onvoltooid gebleven. Maar

hebben wat hij zocht in den Islam. Niets kwam, inderdaad, beter overeen met zijn temperament dan het fatalisme der Muzelmannen. Maar, natuurlijk, laat het Mohammedanisme hem onbevredigd. Dan probeert hij het met de onbarmhartige kloosterpraktijken der Trappisten. Hij begeeft zich naar Mortagne en klopt aan, aan het groot monasterium, La Trappe. In zijn dagboek schrijft hij:

„Op een wintermiddag ben ik gastvrijheid komen vragen in dit zonderlinge toevluchtsoord.

Een beetje zonneschijn viel op de bosschen, over het veld, over het oude klooster; de natuur had een droefgeestigen glimlach, stil en vreedzaam.

Broederlijk ben ik ontvangen bij die vreemdeoortige menschen, die beweren, dat zij niet meer lijden en die nochtans genoeg geleden hebben om mij te begrijpen.

De kloostervoogd — een nog jongeman, in witte pij met op de borst het kruis aan de violette ordeband der bisschoppen — kwam in eigen persoon mij geleiden naar de cel, die voor mij bestemd was. Hij duwde het venster open en wees mij het sombere landschap, heuvels, bossen en een oude zwarte slottoren. Toen kwam hij naast mij zitten en begon met een buitengewone charme en een groote zachtaardigheid een lang gesprek met me.

Maar ik zag onmiddellijk, en al te duidelijk, dat hun hulpmiddelen nutteloos waren om een oogenblik zelfs de smart te doen weggaan....

Heel den dag, den ganschen nacht, doodsgevang, dat u doet sidderen, grafgeziechten en schimmenprocessies....

Hier schied zelfs geen gelegenheid over voor den slaap, die overal de uitkomst is dergenen, die lijden....

En die vochtige en ijzige kou, dat zwarte winterzwerv over de kust van het Kanaal, die naargeestig krommende wind en dat holle gekuch, dat galmt langs de sombere gangen....

In de eetzaal van het klooster deel ik de maaltijden der priesters, die gefield hebben en nu naar La Trappe zijn gezonden om daar den tijd hun-

deze kritische studiën zijn voor ons momenteel doel ook de belangrijkste, want daarin vinden we 't duidelijkst zijn richting.

Deze „richting” van Van den Oever is voor ons, die naar den maatstaf van een beginsel de letterkundige openbaringen wenschen te benaderen, van zeer veel waardij. Want datzelfde streven is er de ademtocht van. Met bijzondere vurigheid en, herhaaldelijk zelfs, felheid, bepleit hij een primair-stellen van levensbeginsel — voor hem dan natuurlijk het katholieke — als de leidende gedachte voor alle literaire kunst. „God moet weer het prisma worden”, aldus zegt hij ergens in z'n „Geestelijke Peilingen”. „waardoorheen het licht van het moderne leven breekt”.

We ontmoeten dus in dezen Vlaming een medestander wat betreft ons standpunt, tegenover de moderne kunst; daarom is het interessant eenige zijner uitspraken als zoodanig eens te bezien.

Als de jong-katholieken is hij vijand van allen uitwendigen „schoonheidsindruk” van alle woordkunst en vormverheerlijking. „Liever de ivoren beenderen des geloofs”, aldus drukt hij zich origineel uit, „dan de overladen vleeschblik van de Tachtigerswoordkunst”. „Er is geen onmiddellijk schoonheid, dan de Evangelien, eeuwig, klassiek, letterkundig christendom” en „die evangelische schoonheid komt niet voort uit het mooie woord, maar uit de directe levenswaarheid”. Op grond van deze overtuiging ziet hij de kunst ook niet als bestaande om zichzelf, maar als middel om de gemeenschap weer tot God terug te brengen, „middel-tot-God en geen doel-tot-zichzelf”.

Direct uit dit standpunt volgt, dat Van den Oever de ethische waardebeoordeling doet gelden boven de aesthetische genieting. Wie „de aesthetische genieting” voor „het ethisch wezen” doet gelden, levert, naar zijn zeggen, „onvruchtbaar” werk, omdat hij niet verstaat, welke de roeping is der kunst. En de, hem sympathieke, gemeenschapskunst, die in Vlaanderen meer en meer gaat opbloeien, kan toch naar zijn inzicht geen werkelijk voordeel aan de gemeenschap brengen, omdat zij „de christelijk-historische baan verlaat”. De beste, de echte kunst is die, welke schoonheid „bereikt uit het ethisch-religieus gevoel” en het streven naar een „aller-individueelste emotie” is niets dan „een individueel anarchisme”.

Het is zeker merkwaardig deze gedachten zó uitgesproken te vinden, voor ons Protestantisch-christelijk besef onmiddellijk te aanvaarden en te onderschrijven.

En ook in vele toepassingen van dit standpunt op de uitingen van moderne letterkunde gaan we met dezen katholieken criticus gaarne accoord, al is zijn wijze van zeggen soms wat eenzijdig-scherp. Zoo b.v. in zijn beschouwing naar aanleiding van Jack London's boeken, waarin hij „een amoreel determinisme” bespeurt, dat hij „hachelijk en bedenkelijk” vindt. „Bij een goed Christen”, zoo zegt hij ter motiveering van deze woorden, „staat het sein op onveilig, als de aanranding Gods in een boek rechtstreeks en open gebeurt”. Maar „niet minder onveilig” toch ook zijn zulke boeken, „waarin men God nooit en nergens ontmoet”. En nu in „Jack London tegenover God van een allersterkste, grijze neutrali-

ter boetedoening door te brengen. Staande bij onze tafel, leest een monnik met grafstem „De zelfverrechting van St. Bonaventura” voor. „Ik heb tot de verrotting gezegd: gij zijt mijn moeder en tot de wormen: gij zijt mijn vader en mijn broeders”. Wat waart gij anders dan een onrein zaad? Wat zult gij zijn anders dan voedsel voor de wormen? Welk een reden tot zelfverheffing zou de asch kunnen hebben? Planten, boomen geven hun geur, bloemen hare vruchten; het lichaam van den mensch brengt niet anders voort dan stank en drek”.

Loti's zuster, Marie, schrijft hem, dat zijn moeder gebukt gaat onder het leed, dat hij haar aandoet.

Hij antwoordt:

„Lieve Moeder, ik ontvang een brief van mijn zuster, waarin zij me zegt, dat die geschiedenis van het Trappistenklooster u veel verdriet en zorg berokkend heeft. Als dat zoo was, zou ik het vreeslijk vinden. Ik dacht, dat u er niet anders achter zoudt zoeken, dan wat het was: een voorbijgaande gril, die u verkeerd zoude doen, ernstig op te vallen. Ik blijf, tenminste innerlijk, het protestantisme toegedaan, daaromtrent kunt u volmaakt rustig zijn.”

Maar dwars door al zijn dwalingen, zijn twijfel en ongelofte heen, blijft de lieflijke en lichtende gestalte van Christus hem nabij.

Niets is er tragischer dan de worsteling in zijn ziel tusschen den binnendringenden en steeds veldwinnenden twijfel en de, ondanks alles, standhoudende herinnering aan het geloof zijner kindsheid.

Dat conflict komt nergens scherper en schrijnender aan het licht dan in de twee boeken, die hij geschreven heeft naar aanleiding van een reis, die hij gemaakt heeft naar het Heilige land. Hij noemt de beide boeken: het dagboek van een maand van mijn leven, opgeteekend in een groot en ernstig streven van oprecht te zijn. Aangaande de motieven die tot die reis hebben geleid, laat de schrijver niet den minsten twijfel over.

teit; hij noemt Hem eenvoudig niet... God „une quantité négligable... bij meer dan één doodsgevaar blijft Jack London koel als een ijsblok: die bidt ook niet”. Deze beschouwing leidt dan tot de volgende conclusie: „Ook bij christen-lezers is Jack London een „écrivain à la mode”; wij kantteekenen „un chrétien averti en vaut deux”; we voegen er nog bij: Jack London eindigde zijn leven door een zelfmoord”.

Deze citaten — met vele soortgelijke te vermeerderen — mogen voldoende zijn, om onze lezers den overleden Vlaming in zijn opvattingen te doen kennen. Natuurlijk stemmen we lang niet altijd met hem in, vooral, omdat hij een katholieke is van een ietwat beeldstormig temperament. Herhaaldelijk zelfs stuiten we op niet te ontkennen vijandigheid tegenover Protestantische gevoelens en onbillijke zoo goed als onjuiste qualificaties. Het blijft dus steeds noodig, de gedachten van Karel van den Oever te overwegen met sterke concentratie op het eigen Protestantisch levensbeginsel. Maar dan is er toch zeer veel in de beschouwing van dezen criticus, dat te waardeeren valt en, als aan onze eigen idealen verwant, onze instemming vinden kan.

De betekenissen constateerende, die hij gehad heeft voor zijn eigen Vlaamsche kunst en de katholieke kunstgedachte, erkennen we gaarne ook de waarde, die voor ons, protestantische christenen in zijn werk gelegen is; omdat de richting, die de overledene met zooveel overtuiging bepleitte, de religieus-ethische, ook de onze is en wij met hem de kunst zien als „middel-tot-God”.

C. T.

„KRUIMKENS” VAN 'S HEEREN TAFEL.

Gereef, geïllustreerde Kalender.

Was reeds Uws
Vader's kalender!

ZIJ OOK DE UWE!!

HET BOEK VAN DE WEEK.

Wanneer men de etalages der boekwinkels bekijkt en let op wat nieuw verschijnt, zooals dat gewoonlijk met niets te wenschen latende duidelijkheid wordt aangegeven, valt het op, hoe zeer tegenwoordig in zwang is het z.g. natuur-boek, het boek dus, dat beschrijft en reproduceert het leven der natuur. In betrekkelijk korten tijd is deze soort van boeken gegroeid tot een zeer aanzienlijke groep, een zekere richting vertegenwoordigend in de moderne literatuur.

Natuurbeschrijving in den gewonen zin geven ze niet; ook zijn ze van alle schoolscheheid en theorie vrij. In den regel zelfs zijn ze levendig als romans en is hun inhoud ook in den verhalenden vorm gevat. Kleurvol van stijl en — doorgaans althans — mooi van teekening, beelden ze uit, wat er leeft

„Die Christus, de Christus der Schriften, heusch, ik was gekomen voor Hem alleen, als de armste pelgrim. Ik weet niet wat voor kinderlijk en onbestemd vertrouwen, welke allerlaatst vonkje van hoop, om hier iets van Hem terug te vinden, mij dreef. Hem weer te voelen leven, diep in mijn ziel, al mocht ik hem slechts weervinden als een broeder, die troost langs onnaspeurlijken weg”.

Maar ter zelfder tijd vreest hij, op deze heilige plaatsen te zullen ondervinden de meest bittere teleurstelling, die geen plaats zou laten ook voor de geringste hoop. Daarom stelt hij van jaar tot jaar uit dat bezoek, waarvan hij wel eedig goed verwacht, maar aangaande welks noodlotig resultaat hij in vroege verkeert.

Uit een ver, ver verleden klinkt een stem, die hem waarschuwt den Levende niet te zoeken bij de dooden en die tot hem zegt: God is een geest, en die hem aanbidden, moeten Hem aanbidden in geest en in waarheid. Maar een onwederstandelijke kracht drijft hem uit naar dat land, waar de heilighdommen van tien verschillende godsdiensten elkaar in den weg staan, en waar de herinnering aan den Christus bedolven ligt onder de schatten, die zeventien eeuwen van bijgeloovige vroomheid, van halve afgoderij, er hebben opgehoopt.

In deze gemoedsgesteldheid komt Loti in Palestina aan.

Hij bezoekt alle plaatsen, die geheiligd zijn door de voetstappen, die de Heiland er heeft gezet. Hij bezoekt Nazareth en schrijft:

„Op dit landelijk hoekje van de aarde nu nam Jezus, ongeveer twee duizend jaren geleden, toe in wijsheid, in grootte en in genade bij God en bij de menschen”. Hij heeft de lente, zooals die hier nu is, gekend, zoel Aprilmaanden, gelijk aan die welke ons nu bekoort, dezelfde vlakten met rossig vlas en fijne gramineeën bedekt. Telkens rijst, op dit oogenblik en aan deze plaats, voor onze gedachten op, het mysterie van zijn mijnerende en pijnzende kindsheid, die nog geslotener en ondoor-

in de wijde wereld van planten en dieren, wat er te genieten valt aan schoonheid voor een ieder, die zijn oogen de kost geven wil en zijn aandacht wil schenken aan wat hem in bosschen en weiden, in plassen en slooten omringt. Ze doen de gansche natuur zien als beziel, ze brengen den lezer naar de planten en dieren toe, wijzen op elke levensopenbaring, op iedere beweging en leeren dan verstaan, hoe alles zijn eigen werk doet en zijn eigen weg gaat, deel is van een organisch geheel. De groote betekenis van deze natuur-boeken is dan ook, dat ze de wonderen der schepping, 't meest verrassend dikwijls in de mikrokosmos, de kleine wereld, voor het oog van den mensch ontvouwen en — al is het dikwijls onbedoeld — het beleid grijzen van den Schepper, die met diepe wijsheid alles zóó heeft geschapen en geordend.

Juist omdat deze boeken meer en meer in den roman-vorm worden gesteld en vaak geregeld verhalen zijn met dieren en planten als handelende figuren, zijn ze interessant en als lectuur boeiend. De natuur-boeken van een William Long b.v. of de, in ons blad herhaaldelijk genoemde, natuurromans van Herman Lons, doen in spanning van gebeuren, in levendigheid van handeling voor een gewonen roman niet onder, en, even zorgvuldig als de psycho-analyse in dezen laatste gewoonlijk is, even subtiel en nauwkeurig is daár de onleding van alle waargenomen levensuitingen of gewoonten.

Vele bekende boeken van dit soort zijn buitenlanders, die in vertaling tot ons gekomen zijn. Maar ook kennen we meer dan één verdienstelijke proeve, die oorspronkelijk is. Sinds Heymans en Thyse met hun mooie en tegelijk zoo leerrijke natuur-boeken en bijchriften bij natuur-albums begonnen, zijn verschillende auteurs in hun voetspoor gegaan. Een van dezen is R. J. de Stoppelaar, die reeds een viertal van deze boeken in het licht gaf: „Waar de greiden groenen en de wateren kletsen”, „Glinsteringen van het jaar”, „Wind en water, klank en kleur” en „Door Zon en Wind” (dit laatste werd indertijd in ons blad besproken).

Thans zien we in de winkel-etalages een vijfde uitgave van zijn hand, „Zon op de Golven” en dat is het „boek van de week”, waarop we in dit nummer de aandacht vestigen.

Opmerking verdient allereerst het bijzonder goed verzorgde uiterlijk van dit boek. In z'n royal (quarto) formaat en eenvoudigen, maar sprekenden band is het een boek, dat aanstonds opvalt, en als men het openslaat, den ruimen, duidelijken druk ziet en de vele foto's op kunstdrukpapier (door meerdere, bij name in den titel genoemde fotografen genomen), als men de illustratieve hoofdstuk-op-schriften nagaat en eens een van de vele korte schetsen leest, wordt de begeerte gewekt, geheel dit mooie boek te genieten. Den Uitgever, A. G. Schoonderbeek te Laren, komt inderdaad alle eer toe voor de wijze, waarop hij dit boek van schoonheid cachet heeft weten te geven.

En dan de inhoud. Die is rijk en gevarieerd. De Stoppelaar woont, naar men weet, in het Friese waterland en zijn liefste werk is te zwerfen door de lage landen van Tietjerksteradeel, Idaarderadeel en Duniawerstal of met zijn boot te kruisen over de kruiswaters, de petten van de Saiter, de dringbaarder is voor het menschelek denken dan zijn leven als volwassen man; want van die heerlijkheid hebben de evangelisten ten minste nog den naglans weten te bewaren. Lukas is de eenige, die ons van deze ondoorgrondelijke kindsheid enkele vage woorden overgeleverd heeft, alsof hij ternauwernood het raadsel durfde aanroeren. Nadat hij ons verteld heeft de vreemde geschiedenis van het bezoek aan den tempel te Jeruzalem, de verdwijning van den twaalfjarigen Jezus, die aan zijn ouders ontsnapte om de schriftgeleerden te ondervragen, de ongerustheid en het liefdevolle verwijt van zijn moeder, voegt Lukas er in aanbiddelijken eenvoud bij: „Daarna ging hij heen met zijn ouders en kwam in Nazareth terug; en hij was hun onderworpen. Zijn moeder nu bewaarde al deze dingen in haar hart”.

In onze gedachten verschijnt nu voor ons en teekent zich af op dien eeuwenouden en onveranderlijken bodem, bezaaid met stenen en bedekt met bloemen, een kind... een kind niet blond en rose, zooals dat, waarvan de middeleeuwen ons het traditionele beeld hebben overgeleverd, maar zwart van haar en bleek van gelaat, met de amandelvormige donkere oogen van zijn ras, in welke reeds de groote liefde en de groote angst van zijn leven te zamen zich weerspiegelen...

Hij, het kind, dat de Christus was, verschilde uiterlijk zonder twijfel met veel van die eenzaam zwerfende jongetjes met hun ernstigen blik, zooals men er op de Palestijnsche vlakten ontmoet en die over diepzinnige dingen schijnen na te denken.

Vreemd bijna, al te naïef of heiligschennend te zijn, denken wij er aan hoe zijn uiterlijk is geweest, welke eenvoudige kleertjes hij aan heeft gehad, met welke spelletjes hij zich heeft beziggehouden, waar hij gewandeld heeft, en dat hij gerust heeft misschien op dezelfde plaatsen, waar we nu zijn, aan den kant van den weg naar Jeruzalem, onder dezelfde rotsen, die ons daareven schaduwen en koelte gaven.”

(Slot volgt.)